Stiftelsen norsk Okkupasjonshistore, 2014

«TYSKERUNGEN» ELISABETH: for

HD 11/1-95

— Menneskesortering er en forferdelig ting. Med den setningen åpner Elisabeth Reck for en lang historie. En historie fra virkeligheten som det norske samfunnet nødig vil høre. I forbindelse med 50-års jubileet for frigjøringen vil nemlig mange være enige i utsagnet, men svært få tenker på at «tyskerungene» også ble utsatt for menneskesortering. Elisabeth ble det.

AV
ELIN PETERSHAGEN

— Min historie viser at det går an å komme seg gjennom en tøff oppvekst, sier Elisabeth, men kvinnen bosatt i Hamar legger ikke skjul på hva det har kostet av egeninnsats. Derfor vet hun også hva andre barn av norsk mor og tysk far født i tiden 1940 til 1946 føler, og hva mange av dem sliter med. Hun vet at nettopp dette jubileumsåret kan bli vel tøft for mange av dem. Noen av dem frykter hun alvorlig for i tida som kommer. Av den grunn, og fordi hun vil at samfunnet skal vite, har hun valgt å fortelle sin historie. Hun har lært at det beste er å være åpen og ikke slite med problemene alene. Hun har vært sterk og greid å søke hjelp som voksen til å bearbeide alt det vonde. Ikke alle greier det alene. Elisabeth håper hun kan vise vei.

Et kjærlighetsbarn

Hun ble født fredsåret. Moren var norsk og utdannet innen helsevesenet. Faren tysk barnelege og representerte okkupasjonsmakten. Hvilken funksjon han hadde i Norge under krigen har hun aldri fått klarhet i, sannsynligvis var han offiser. Mens han var i Norge fikk han beskjed om at hans kone i Tyskland var død.

Etterhvert utviklet den norske kvinnen og den tyske legen et dypt kjærlighetsforhold. De giftet seg, og da krigen var over dro de til Tyskland med lille Elisabeth.

«Tyskerhore»

Der ble alt snudd på hodet. Hans kone levde og hadde et barn som viste seg å være hans sønn. Plutselig var ekteskapet inngått i Norge ugyldig. Det ble et grusomt brudd.

— Det var et enormt slag for mor. Deretter ble hun sendt skamklipt hjem til Norge som «tyskerhore». Det skjedde noe med mor da, sier Elisabeth stille. Da startet «tilintetgjøringen».

Elisabeth liknet på faren. Det vekket morens lengsler, sorg, hat og bitterhet. Hun taklet det ikke, og lot det gå utover barnet. Alt som minnet om tyske forbindelser skulle bort. Tyske ord fra veslejenta ble straffet, og identiteten ble skjult.

Ble syk

— Kan hun ha gjort det for å skjerme deg?

— Jeg tror hun ble mentalt syk etter det hun opplevde. Morskjærligheten bare forsvant. Elisabeth fortsetter:

— Mor flyktet fra Oslo til et ekteskap i Østerdalen da jeg var 5 år.

— Du sier flyktet?

— Ja, hun ville starte på nytt. For meg gjorde det alt verre. Jeg ble enda mer ensom. Elisabeth tar en pause. Midt i det vonde minnes hun det beste året i sitt liv. Moren ble alvorlig syk, og måtte på sykehus. Elisabeth kom til pleieforeldre samme sted. De var de eneste som noengang så hennes situasjon, og ønsket å adoptere henne.

— De var rike på kjærlighet og hadde tid til å lytte. Fantastiske mennesker, sier hun vemodig, men husker så at moren kom tilbake og at adopsjon av en eller annen grunn aldri kom på tale.

Utstøtt

Pleieforeldrene var ikke bare et unntak i forhold til moren, de var også et unntak i forhold til miljøet. Elisabeth følte seg aldri akseptert, og gikk konstant med følelsen av ikke å høre til noe sted, ikke hjemme, ikke i bygda.

Skolearbeid fikk hun liten tid til, for hjemme fungerte hun som hushjelp. Det ble så som så med konsentrasjonen på skolen, og allerede i 4.-5.klasse begynte Elisabeth å planlegge sin framtid uavhengig av noen familie overhodet. Oppi alle sine utrolig klare tanker forholdene tatt i betraktning, var hun likefullt bare et barn med et enormt behov for kjærlighet og trygghet.

Livbøyen

— Jeg fant på løgnhistorier for å få oppmerksomhet, det endte med juling. Det meste endte med juling. Selv små bagatellmessige uhell. Jeg ble stadig truet med straff, og mor truet også med å drukne meg mens jeg sov. En gang holdt jeg meg våken i to døgn i strekk på grunn av det. Den voksne damen foran meg svelger tungt. En vond barndom blir man aldri ferdig med. Den bølger innover enhver voksen som gjemmer på et glemt og forsømt barn.

Elisabeth holdt seg oppe ved tanken på faren. Håpet om å få kontakt med ham ble selve livbøyen. Da hun var 12-13 år tok hun selv kontakt med Frelsesarméen sentralt for å finne ham. Hun ble først presentert en regning. Skolejenta hadde ingen penger, men desperat etter hjelp og støtte stjal hun summen som krevdes. Så kom svaret: Faren var død.

Selvmordsforsøk

Elisabeth stopper. Det blir vanskelig å fortsette. Tårene velter fram.

— Jeg bestemte meg for å ta livet mitt. Jeg kunne ikke svømme, og kastet meg ut i elva. Noe holdt meg likevel tilbake, og jeg klarte å redde meg på land. Innerst inne trodde jeg ikke at far var død. Jeg løp meg tørr, og mor fikk aldri noensinne vite om dette, sier hun om moren som nå ikke lever lenger.

14 år gammel var framhaldsskolen fullført trass all motgang. Elisabeth fikk seg jobb som hushjelp. Jobben var hard og hun følte seg

107787

HD 11/1-95 1. Side

Ber om litt respekt

(Foto: Elin Petershagen.)

— Jeg ba ikke om å bli født. Jeg ber heller ikke om at noen skal synes synd på meg. Alt jeg ber om er litt respekt som menneske, når jeg nå engang er. Elisabeth Reck i Hamar (bildet) er en av dem som i 50 år har gått under begrepet «tyskerunge».

SE SIDE 12 OG 13

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistore, 2014

FEMTI ÅRS KAMP
dentitet og verdighet

...MMENS BARN: For Elisabeth Reck er fortsatt barndommen med alle vonde opplevelser tung å bære.

utnyttet. Mange vonde ting fortsatte å skje, og aldri var det noen å ty til. Likevel greide hun å ta handelsskole, og noe senere utdannet hun seg innen helsesektoren.

@MT:Søkte trygghet

Behovet for trygghet ble imidlertid for stort, og hun giftet seg ung med en mye eldre mann. Forholdet var i og for seg godt, men svigermors bemerkning ved forlovelsen staket ut kursen: «Jeg vet ikke om jeg skal gratulere eller kondolere». Snart ble Elisabeths skittentøy sortert vekk fra de andres. Tilsammen ble alle tegnene på at hun var annenrangs for mye. Legen Elisabeth søkte hjelp hos anbefalte henne å komme seg unna fortest mulig for at hun skulle beholde helsa. Hun flyttet sammen med sønnen, og begynte å jobbe ved Sentralsjukehuset i E rum. Etter en del år tok hun . alutdannelse, for så å drive en hud- og fotterapeutklinikk i Hamar og Elverum gjennom ti år. Hun syltet seg ned i arbeid for å glemme. Tilslutt ville verken hjerte eller nyrer være med på råkjøret mot egen kropp. De fysiske pro- h ene viste seg å være mer eller re medfødt. Ingen mor eller skole hadde oppdaget det selv om jenta var tungpustet under lek og gymnastikk.

«Barna holder meg oppe»

Mer regulert arbeidstid ble løsningen, og Elisabeth tok lærerutdanning. Nok et ekteskap gikk i stykker etter flere vonde hendelser, men i dag har hverdagen ordnet seg for Elisabeth. Hun arbeider ved en videregående skole, har to kjekke sønner på 16 og 26 år som hun forguder, og hun elsker å jobbe med barn og ungdom. På arbeidsplassen er det over 100 ansatte. Alle sammen gode kolleger som aldri har sagt et vondt ord, og som hun er mektig stolt av å arbeide sammen med. Bare en gang har hun opplevd a bli kalt «tyskerlærer» av en ansatt ved en annen skole. Da ble hun til gjengjeld tatt i forsvar av en elev.

Vet alt

Sønnene har hun et åpent og godt forhold til. De vet alt, og er enige i at mor bør snakke ut. Elisabeth har forlengst tatt i bruk sitt tyske slektsnavn. Navnet er viktig for å gjenskape en identitet som Elisabeth ble trarøvet som liten. I bygdeboka ble nemlig hennes eksistens også hvisket ut.

— Hva tenker du selv om krigen?

— Jeg føler med alle de som led, enten de var norske eller tyske. Vi krigsbarn ba aldri om å bli født. Når vi nå er her, har vi krav på respekt - vi som andre, mener hun.

For sent

— Din far, levde han?

— Ja, til han ble 86 år gammel. Han døde bare fire måneder før jeg gjennom Norges Krigsbarnforbund greide å oppspore ham i 1990. Det ble et nytt slag. Jeg var så nær, så nær - og nådde ham aldri. Det gledelige i sorgen er at far hadde fortalt min halvbror at han hadde en søster i Norge. Far syntes det var forferdelig å skilles fra meg, men hadde ikke noe valg, forteller Elisabeth. Hun har prøvd å få mer kontakt med halvbroren sin, men hans familie vil ikke være ved at han har noen søster, selv om han selv ikke motsetter seg virkeligheten. Nå har Elisabeth nærmest resignert når det gjelder å få personlig kontakt.

Hva nå?

Fortsatt føler mange skam, både i Tyskland og i Norge. Hvordan noen kan føle skam over barn som ikke har gjort noe annet enn uforskyldt å bli født, er det ennå ingen som har kunne svare Elisabeth på.

— Burde ikke begrepet «tyskerunge» snart opphøre nå? undrer hun, og gruer seg til hva frigjøringsjubiléet kan fortsette å bringe fram av vonde minner.

SØK HJELP: Elisabeth Reck anbefaler alle som lider i det stille over å være krigsbarn med norsk mor og tysk far om å søke hjelp og være åpne mot sine nærmeste. Særlig mot egne barn. Det blir verre å la barna få vite det gjennom andre.

Et forbund til støtte

I Norges Krigsbarnforbund har Elisabeth Reck og mange med henne funnet god hjelp og støtte. Forbundet ble grunnlagt i 1986 og er en politisk nøytral interesseorganisasjon for barn født i perioden 1940-46 av norsk mor, og med far som tilhørte okkupasjonsmakten. Formålet er å ivareta krigsbarnas interesser, drive opplysningsvirksomhet, og yte råd og støtte til medlemmer som leter etter sine røtter. Forbundet er også et forum for sosialt fellesskap og utveksling av erfaring.

I følge leder av lokalkretsen Hedmark og Oppland, Arne Walter Lorentzen, regner forbundet med tilsammen ca. 10 000 krigsbarn på landsbasis. Fellesnevneren for mange er følelsen av å være identitets- og historieløse. En god del har funnet sine røtter etterhvert, men mange strever fortsatt.

— Vi opplever i disse dager et skred av krigsbarn og barn av krigsbarn som søker sitt opphav. Det er ikke bare tyske fedre og bestefedre de søker, men også nederlandske og østerrikske menn som var i Norge for okkupasjonsmakten.

— Jeg har selv funnet min østerikske far igjen. Han er i dag 73 år, forteller Lorentzen. Han syns vi stadig kommer nærmere en åpenhet, men det er likevel langt igjen. Av tusenvis av krigsbarn er det bare noen som har blitt med i forbundet, som har i underkant av 500 betalende medlemmer. I Hedmark og Oppland har forbundet ikke mer enn omlag 15-20 registrerte medlemmer, men Lorentzen tror det finnes mange flere krigsbarn også her. Hvis noen krigsbarn ønsker kontakt med forbundet kan han nås på telefon 61169758.